

Handläggare
Josefin Lokvist
Telefon: 0850812197

Till
Kommunstyrelsen

Kontorsremiss av Flyktingmottagande med anledning av händelseutvecklingen i Ukraina

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS 2022/383

Sammanfattning

Södermalms stadsdelsnämnd har fått ärendet ”Flyktingmottagande med anledning av händelseutvecklingen i Ukraina” på remiss från kommunstyrelsen.

Med anledning av Rysslands invasion i Ukraina har stadsledningskontoret tagit fram ett ärende som avser att tydliggöra stadens inriktning för mottagande av flyktingar samt föreslå ett antal förstärkningar som gör att staden har stabil grund för mottagande av flyktingar.

Stadsledningskontoret konstaterar att det är staten som har det huvudsakliga ansvaret för mottagandet av skyddsbehövande utifrån nuvarande lagstiftning men att lagändringar som påverkar kommunernas roll troligen kommer att ske inom kort. Detaljerna om hur mottagandet ska fungera över tid och hur tillämpningen ska fungera i praktiken för kommunernas räkning är under bearbetning av statliga myndigheter. Stadsledningskontoret anser att det är angeläget att det trots oklarheter finns tydliga utgångspunkter för stadens verksamheter i detta skede samt att kostnadsersättning från staten ska sökas för insatser och förstärkning som inte åligger kommunerna utifrån en tillämpning av gällande lagstiftning.

I ärendet gör stadsledningskontoret en bedömning av de behov som kan uppstå inom stadens olika verksamhetsområden samt de ekonomiska konsekvenser de medför.

Förvaltningens uppfattning är att det är positivt att stadsledningskontoret tydliggör stadens inriktning och föreslår förstärkningar för mottagandet av flyktingar. Det är osäkert i vilken omfattning flyktingmottagandet kommer att påverka stadens verksamheter och därför angeläget att såväl stadsledningskontoret som fackförvaltningarna i samarbete med stadsdelsnämnderna följer

utvecklingen aktivt och analyserar och förbereder eventuella åtgärder för att möta ett behov av insatser.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärenden Flyktingmottagande med anledning av händelseutvecklingen i Ukraina till Södermalms stadsdelsnämnd för yttrande senast 25 maj 2022.

Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och idrottsnämnden samt till övriga stadsdelsnämnder i Stockholms stad.

Ärendet

Med anledning av Rysslands invasion i Ukraina har stadsledningskontoret tagit fram ett ärende som avser att tydliggöra stadens inriktning samt föreslå ett antal förstärkningar som gör att staden har stabil grund för mottagande av flyktingar.

EU:s medlemsstater beslutade den 4 mars 2022 om att aktivera massflyktsdirektivet. Det innebär att en ukrainsk medborgare eller en person som har skyddsstatus i Ukraina och har lämnat landet efter den ryska invasionen kan få omedelbart skydd i Sverige och ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet omfattas av lagen om mottagande av asylsökande (LMA). Det innebär att de har rätt till logi, bostadsersättning, dagersättning, skola och förskola för barn, vård som inte kan vänta och att arbeta. Migrationsverket ansvarar enligt LMA för boende och dagersättning. Kommunerna har ansvar för att tillhandahålla en rad verksamheter, bland annat förskola och skola. Migrationsverket har signalerat att kommunerna behöver bistå i boendefrågan på kort sikt och även under vistelsetiden i Sverige, med ersättning från staten. Regeringen arbetar fram förslag till lagändringar för att åstadkomma en jämnare fördelning av flyktingar över landet där en anvisningsmodell ska tillämpas.

Stadsledningskontoret konstaterar att det är staten som har det huvudsakliga ansvaret för mottagandet av skyddsbehövande utifrån nuvarande lagstiftning men att lagändringar som påverkar kommunernas roll troligen kommer att ske inom kort. Inriktningen för stadens hantering är att staden i grunden klarar mottagande inom ramen för nämndernas ordinarie uppdrag men att det i förekommande fall behövs förstärkning av de processer och verksamheter som redan finns på plats. Detaljerna om hur mottagandet ska fungera över tid och hur tillämpningen ska fungera i praktiken för kommunernas räkning är under bearbetning av statliga myndigheter. Stadsledningskontoret anser att det är

angeläget att det trots oklarheter finns tydliga utgångspunkter för stadens verksamheter i detta skede samt att kostnadsersättning från staten ska sökas för insatser och förstärkning som inte åligger kommunerna utifrån en tillämpning av gällande lagstiftning.

I ärendet gör stadsledningskontoret en bedömning av de behov som kan uppstå inom stadens olika verksamhetsområden samt de ekonomiska konsekvenser de medför. Nedan återges de områden som främst berör stadsdelsnämnderna.

Förskola/skola samt öppna verksamheter

Förskole- och skollokaler

För att hantera ett ökat barn- och elevantal behöver fler befintliga lokaler sättas i bruk, till exempel förlänga tidsbegränsade bygglov. I första hand berörs utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna. Det kan även komma att uppstå behov av inhyrning av nya lokaler. Inventering av tomställda lokaler pågår och berörda nämnder har även en pågående dialog med SISAB. Befintliga lokaler ses över för möjlighet att effektivisera utnyttjandet.

Öppna verksamheter

Stadsdelsnämndernas öppna verksamheter utgör en viktig resurs i arbetet med den aktuella målgruppen och verksamheterna kan komma att behöva anpassas efter förändrade och nya behov. Exempel på verksamheter som kan utgöra en viktig resurs är öppen förskola, seniorträffar, fritidsverksamhet, parklekar och stadsdelsnämndernas medborgarkontor. Det är särskilt viktigt redan i det initiala skedet att öppen förskola anpassar sin verksamhet i de delar av staden där det finns evakueringsboenden och därefter mer långsiktiga boendeplaceringar. Inför sommaren kan det också bli aktuellt med sociala aktiviteter och ett arbete med fritidsverksamhet. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna, tillsammans med exempelvis kulturnämnden och idrottsnämnden, planerar för att det under sommarmånaderna kan behövas förstärkta insatser och bemanning och det kan även bli aktuellt att koppla samman stadens arbete med feriearbetande ungdomar med att genomföra dessa aktiviteter.

Socialtjänst

Uppsökande verksamhet

Vid ett eventuellt ökat inflöde av ukrainska flyktingar till Stockholms Centralstation och stadens hamnar kan stadens bemanning behöva förstärkas vilket i första hand kan ske genom medarbetare från andra verksamheter inom socialförvaltningen. Stadsledningskontoret bedömer att om ökningen skulle bli i samma nivåer som under 2015 skulle det även krävas ytterligare resurser

från andra förvaltningar och kanske även från civilsamhället, vilket då kräver samordning.

Erfarenheter från tidigare krig och flyktingströmmar visar att kvinnor och barn riskerar att utsättas för olika typer av våld och övergrepp såväl innan de lämnar sitt hemland, som under flykten och i en osäker situation i det nya landet. I sammanhanget behöver särskild hänsyn tas till gruppen kvinnor och barn med funktionsnedsättning som riskerar en dubbel utsatthet mot bakgrund av sin funktionsnedsättning. Att vara på flykt innebär ofta en ekonomisk osäkerhet och det finns risk att kvinnor utnyttjas i utbyte mot mat och enklare varor. De riskerar även att utsättas för verbalt, fysiskt och sexuellt våld av människosmugglare och att bli föremål för människohandel. Det kan därför uppstå ett behov av ökade resurser för arbetet med att motverka prostitution och människohandel.

Ensamkommande barn och unga

I dagsläget är endast två procent av de flyktingar som kommer från Ukraina ensamkommande barn och unga. Om den andelen skulle öka kraftigt kan det innebära ett ökat behov av jour- och familjehem vilket skulle kräva förstärkta resurser både hos socialnämnden och stadsdelsnämnderna för utredning, uppföljning och kontroll av jour- och familjehem. Ett större antal anvisade ensamkommande barn och unga skulle också innebära behov av förstärkta resurser för barn- och ungdomsutredningar. Det kan även skapa ett ökat behov av ankomstboenden, HVB-hem och stödboenden. Den ansvarsfördelning som finns i staden för mottagandet av ensamkommande barn och unga gäller fortsatt även för den aktuella målgruppen, exempelvis stadsdelsnämndernas ansvar för ställföreträdande vårdnadshavare. Ersättningsnivåerna för mottagande av ensamkommande barn är lägre än vad de var när staden tog emot som flest i gruppen under 2015.

Stadsledningskontoret bedömer att en stor ökning av antalet ensamkommande barn och unga, med de nya ersättningsnivåerna, skulle innebära en ekonomisk belastning på stadsdelsnämnderna.

Boendelösningar

Mycket är ännu oklart gällande regelverket och förutsättningarna för massflyktsdirektivet. Detaljerna om hur mottagandet ska fungera över tid och kring hur tillämpningen ska fungera i praktiken för kommunernas räkning är under bearbetning av statliga myndigheter. Det är osäkert vilka beslut som kommer fattas och vilka konsekvenser det kommer att få för kommunerna. Innan de juridiska förutsättningarna är klarlagda kan staden inte bygga upp verksamheter som eventuellt inte kommer att användas, men förberedelser behöver påbörjas. I planering och förberedelser är det av stor vikt att samverkan sker inom staden mellan nämnder och

bolagsstyrelser samt i nära dialog med såväl civilsamhälle som näringsliv.

Kommunikation och rådgivning

Inriktningen för stadens kommunikation om flyktingmottagandet är att den hanteras i linjen som förstärkts med en samverkansstruktur mellan fackförvaltningar, stadsdelsförvaltningar och serviceförvaltningens kontaktcenter under samordning av stadsledningskontoret. Stadens nämnder som är aktiva i flyktingmottagandet behöver ha god bemanning av kommunikationsfunktionerna under semestermånaderna.

Ekonomiska konsekvenser

De förstärkningar som föreslås kommer att medföra ökade kostnader för respektive verksamhet. Kostnadsersättning från staten ska sökas för insatser och förstärkning som inte ålägger kommunerna utifrån en tillämpning av gällande lagstiftning. Staden kommer driva denna fråga i samverkan med Sveriges kommuner och regioner (SKR). Då det i nuläget inte går att förutsäga hur stort antalet flyktingar från Ukraina kommer att bli går det inte heller att säga exakt hur stora förstärkningarna kommer att behöva vara inom respektive område. En del av de ökade kostnaderna följs enligt stadens budget också av ökad budget i form av prestationstilldelning. Exempel på detta är inskrivna barn och elever i de pedagogiska verksamheterna där budget justeras i slutet på året.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns ett antal verksamheter som behöver utökade anslag redan i detta skede.

Stadsdelsnämnderna föreslås få en budgetjustering om totalt 13 mnkr för att anpassa och förstärka öppen verksamhet riktad till målgruppen. Ersättningen kan exempelvis gå till öppen förskola, fritidsverksamhet, medborgarkontor, sommarlovsaktiviteter med mera. Medlen nycklas ut till stadsdelsnämnderna med hjälp av resursfördelningsmodellen för barn-, kultur- och fritid.

Stadsledningskontoret ska, tillsammans med berörda förvaltningar, följa verksamheternas kostnader som kan härledas till flyktingmottagandet till följd av händelseutvecklingen i Ukraina och föreslår att nämnderna i samband med stadens kommande större uppföljningsärenden ska kunna ansöka om ytterligare budgetjustering.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i stadsdelsdirektörens stab- och kansli i samverkan med sociala avdelningen och förskoleavdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningens uppfattning är att det är positivt att stadsledningskontoret tydliggör stadens inriktning och föreslår förstärkningar för mottagandet av flyktingar. Det är osäkert i vilken omfattning flyktingmottagandet kommer att påverka stadens verksamheter och därför är det angeläget att såväl stadsledningskontoret som fackförvaltningarna i samarbete med stadsdelsnämnderna följer utvecklingen aktivt och analyserar och förbereder eventuella åtgärder för att möta ett behov av insatser.

Förvaltningen har gjort en inventering av förskoleplatser både för de kommunala och fristående förskolorna. I dagsläget gör förvaltningen bedömningen att inom stadsdelsområdets förskolor finns ett stort utrymme att ta emot barn från Ukraina utan att behöva öppna upp nya lokaler eller förlänga kontrakt där beslut är taget att förskolan ska avvecklas.

Förvaltningen delar uppfattningen att öppna verksamheter utgör en viktig resurs i arbetet med den aktuella målgruppen. Förvaltningen följer utvecklingen och anpassar aktiviteter om ökade behov uppstår. Det är positivt att stadsdelsnämnderna föreslås få extra medel för att anpassa och förstärka öppen verksamhet riktad till målgruppen. Dessa medel kan exempelvis komma att användas till fler sommarlovsaktiviteter i parklekarna.

Utvecklingen av antalet ensamkommande barn och unga är en angelägen fråga för stadsdelsnämnderna. Förvaltningen följer utvecklingen för att verksamheterna snabbt ska kunna ställa om och fördela om personalresurser vid behov. En stor ökning av antalet ensamkommande barn och unga, med de nya ersättningsnivåerna, kommer att påverka förvaltningens ekonomi. Det är angeläget att staden följer utvecklingen och säkerställer att stadsdelsnämnderna kompenseras för eventuella kostnader som inte täcks av nuvarande ersättning.

Förvaltningen delar uppfattningen att kvinnor och barn är en utsatt grupp och berörda verksamheter behöver särskilt uppmärksamma denna målgrupp.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Maria Klemets Hellberg
Avdelningschef
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Bilagor

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande KS 2022/383

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2022-05-06
Maria Klemets Hellberg, Avdelningschef	2022-05-05